

In memoriam

Ivan Tenšek
(1941. – 2021.)

Ivan Tenšek

(Zagreb, 10. 2. 1941. – Zagreb, 11. 2. 2021.)

Ivan Tenšek diplomirao je 1966. godine na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U Institutu je radio od 1968. do 2011. godine, kao voditelj Arhitektonske službe, ostavši trajnim suradnikom na projektima i izdavačkoj djelatnosti sve do posljednjeg dana života.

Kao arhitekt istraživač specijalizirao se za arhitektonski dio povijesnoumjetničkih istraživanja te metode studijske obrade i vizualne prezentacije građe. Uz velik broj pojedinačnih svjetovnih i crkvenih zdanja, ponajprije jadranskog priobalja i otoka, arhitektonski je snimio, obradio i dokumentirao i cjelovite skupine spomenika: gotičku sakralnu arhitekturu Istre, ranokršćansku sakralnu arhitekturu na južnom Jadranu, predromaničku i romaničku sakralnu arhitekturu na jadranskoj obali, poglavito u Istri i na kvarnerskim otocima, te sudjelovao u istraživanjima i temeljnoj analitičkoj obradi i interpretaciji formiranja i razvoja niza povijesnih naselja na Jadranu, od Istre do Dubrovnika i Stona. Ponajviše se bavio dubrovačkim spomenicima, kako u sklopu povijesnoumjetničkih istraživanja, tako i surađujući na konzervatorskim i arheološkim istraživanjima u funkciji obnove (katedrala, Knežev dvor, Biskupska palača, ljetnikovci, benediktinski samostani i dr.), naročito nakon potresa 1979. godine i Domovinskog rata. Uz brojne elaborate i izvješća o istraživanjima spomenika i prijedloge obnove i prezentacije, u monografskim su publikacijama objavljeni rezultati njegovog rada na korpusima ladanjske arhitekture dubrovačkog područja i dubrovačke barokne stambene arhitekture, na šibenskoj katedrali, Radovanovu portalu trogirске katedrale te zagrebačkoj katedrali i sklopu Nadbiskupskog dvora.

Sudjelovao je u prezentaciji istraživanja te kao autor suradnik u pripremi materijala za tisak u svim publikacijama i na svim izložbama Instituta. Posebice su značajne izložbe *Urbana kultura Dubrovnika* (1977.), *Majstor Radovan* (1990.), *Sveti trag – devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije* (1994.), *Istraživanja Instituta za povijest umjetnosti na du-*

brovačkom području od 1962. do 1988. (2009.) te monografije *Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku* (2014.) i *Zborna crkva sv. Vlaha u Dubrovniku* (2017.).

Na prijedlog Znanstvenog vijeća Instituta za povijest umjetnosti Ivan Tenšek je 2008. godine primio Povelju Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske za unaprjeđenje i promicanje povijesti umjetnosti. Prijedlog za nagradu bio je obrazložen sljedećim riječima:

»Arhitekt Ivan Tenšek zaposlen je u Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu i već puna četiri desetljeća radi na stvaranju i organiziranju dokumentacije naše umjetničke baštine. Svoje znanje i kompetencije uložio je u arhitektonsku obradu velikog broja spomenika, a posebno onih u Dubrovniku i čitavoj dubrovačkoj regiji. Njegov je rad pridonio i konzervatorskoj zaštiti i restauriranju niza objekata nakon potresa, jer je mogao dati precizne i egzaktno elemente izvorne zamisli i ranijega stanja. Arhitektonsko snimanje za Ivana Tenšeka nikada nije bilo pukom tehničkom vođenju, nego je predstavljalo i poznavanje stilskih osobina i regionalnih karakteristika, a do toga je mogao doći samo iskustvom i skrupuloznošću. Pa premda nije bio formiran kao povjesničar umjetnosti, postao je nezamjenjivim suradnikom u interpretaciji spomenika. Nije slučajno što su zaslužne kolegice Ana Deanović i Nada Grujić osjetile potrebu i obavezu da neke svoje studije potpišu zajedno s Ivanom Tenšekom, odajući mu tako zahvalnost za specijalističku pomoć u tumačenju strukturalnih svojstava obrađenih cjelina. A ulog Ivana Tenšeka u mnogim radovima i projektima Instituta za povijest umjetnosti toliki je da nadmašuje ograničenja stručnih obaveza, te znači prinos cjelokupnoj hrvatskoj povijesti umjetnosti. Stoga i predlažemo da se Ivanu Tenšeku dodijeli priznanje Društva koje skrbi za valorizaciju i afirmaciju stručnoga i znanstvenoga djelovanja u svim povijesnoumjetničkim diskusijama, jer je riječ o osobi bez koje bi poznavanje hrvatskog povijesnog graditeljstva i urbanizma bilo krnje, svakako manje jasno i prezentno.«

Govor održan na pokopu Ivana Tenšeka 16. veljače 2021. u Zagrebu

Katarina Horvat-Levaj

Ivo Tenšek obilježio je Institut za povijest umjetnosti od samih njegovih početaka šezdesetih godina 20. stoljeća, zaposlivši se u arhitektonskom odjelu kao dvadeset šesto-godišnjak pa sve do zadnjeg dana života, napustivši nas u noći nakon svojega osamdesetog rođendana. Gotovo da nema publikacije Instituta koja se bavi arhitekturom, a da u njezinu impresumu nije upisano ima arhitekta Ivana Tenšeka, a izdavačka produkcija Instituta je golema. Gotovo da nema povijesnog lokaliteta u Hrvatskoj, a da u njega nije stupio Ivo Tenšek i snimio neku crkvu, kapelu, palaču, kuću ili kulu. Ranokršćanska sakralna arhitektura na južnom Jadranu, romanička sakralna arhitektura Kvarnera, gotičke crkve Slavonije, ljetnikovci dubrovačkog područja, utvrđeni ladanjski sklopovi Visa, barokne palače u Dubrovniku i Boki kotorskoj, samo su neke od sveobuhvatnih cjelina i korpusa hrvatske arhitekture koje je dokumentirao Ivo Tenšek. Tu potom slijede antologijski pojedinačni spomenici poput Kneževa dvora u Dubrovniku ili trogirске, šibenske i zagrebačke katedrale, koje je svojim vrhunskih crtačkim umijećem i preciznom tehničkom vještinom ovjekovječio Ivo Tenšek. Zapravo njegov je opus toliko golem da je nakon umirovljenja s navršenih sedamdeset godina, daljnjih deset godina svakodnevno dolazio u Institut i evidentirao svoje arhitektonske snimke za našu planoteku, ne stigavši završiti navedeno.

No Ivo Tenšek nije bio samo arhitekt koji mjeri povijesne građevine i crta njihove nacрте. On je bio i prvorazredni interpretator povijesne arhitekture, sa širinom obuhvata svih stilskih razdoblja i dubinom razumijevanja i najsloženijih povijesnih građevina na kojima bi mu mogli pozavidjeti mnogi povjesničari umjetnosti. Kao *arhitekt – povjesničar umjetnosti* kako ga je jednom okarakterizirao i pohvalio sam profesor Milan Prelog, Ivo je surađivao s brojnim povjesničarima umjetnosti, doajenima naše struke. Od Milana Preloga i Marije Planić-Lončarić, pri snimanju tlocrta Dubrovnika, do Josipa Stošića – Pepija s kojim je kopao romaničku dubrovačku katedralu otkrivši i onu kasnoantičku/bizantsku koja joj je prethodila. Ne samo da je iscrtao sve faze arheoloških istraživanja dviju starijih katedrala nego je vrhunski dokumentirao i postojeću, baroknu katedralu, što je sve prezentirano u nedavno izdanoj monografiji *Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku*. Kao dugogodišnji suradnik Nade Grujić, obradio

je i jedan od najznačajnijih segmenata hrvatske graditeljske baštine – dubrovačke ljetnikovce. Drugo prošireno izdanje njezine znanstvene monografije o dubrovačkoj ladanjskoj arhitekturi ujedno je i zadnje Tenšekovo djelo, koje je pred sam tisak prije nekoliko dana vidio i bio zadovoljan. A to je velika stvar, jer uz visoku kompetentnost, Ivo je zaista imao kritičkog duha i prema arhitektonskim nacrtima i prema tekstovima o arhitekturi.

Uz plejadu povjesničara umjetnosti iz Instituta Tenšek je paralelno surađivao i s profesorima s Odsjeka za povijest umjetnosti s Filozofskog fakulteta, te je tako također bio stručna i ljudska spona između dviju ključnih institucija naše struke. Radovan Ivančević, Igor Fisković i Miljenko Jurković samu su neka od istaknutih imena. S tako široko razgranatom mrežom suradnje, Ivo je često zapadao i u nezgodne situacije, snimajući ponekad za “međusobne konkurente” s dijametralno oprečnim tumačenjima istih spomenika. Skrivanje nacрта na stolu, »jer dolazi onaj drugi«, samo su neki od vedrih trenutaka koje smo svakodnevno dijelili s Ivom, uživajući u njegovoj osebujoj naravi, samozatajnoj i plahoj, a opet prožetoj snagom, strpljivošću i duhovitošću, često i na vlastiti račun.

U tom kontekstu ne mogu ne osvrnuti se i na svoju osobnu suradnju s Ivom Tenšekom, upoznavši ga prije četrdeset godina kod također ugledne povjesničarke umjetnosti koja ga je izabrala za suradnika – Ane Deanović u Kabinetu za arhitekturu i urbanizam HAZU. Rad s ekipom Instituta na revitalizaciji Pustijerne u Dubrovniku koji je potom uslijedio u sklopu obnove grada nakon potresa 1979. godine, povratak u Dubrovnik nakon Domovinskog rata te snimanje i istraživanje Kneževa dvora u Pridvorju na tada još opasnom pograničnom području i s tim povezan let u Dubrovnik na dramatičan sastanak saborske komisije, po takvom vremenu da smo mislili da padamo, nezaboravni su trenutki. I novije razdoblje, kada je Ivo već formalno bio u mirovini, ali je svejedno radio istim intenzitetom, ostalo je u neizbrisivom sjećanju. Premda formiran uz osobe koje su se bavile srednjim vijekom na Jadranu, žar kojim se prihvatio snimanja baroknih građevina u kontinentalnoj Hrvatskoj za moju knjigu *Barokna arhitektura*, zaista je bio dirljiv. Ulasci u zaključanu zgradu Instituta u ljetnim mjesecima

da bi se dovršio posao u roku zahtijevali su gotovo jednaku umješnost kao i turbulentne dubrovačke saborske komisije.

No više od svih tih doživljaja, koje su s Ivom dijelili i njegovi kolege arhitekti, neprocjenjiva je vrijednost trajnoga istraživačkog rada s njim. U svaki spomenik koji sam istraživala Ivo bi se također uživio, dugi periodi razgovora, razmatranja, vraćanja na spomenik, bili su prožeti osebujućom sinergijom.

Stoga ovaj gubitak, za cijeli Institut i za mene osobno, nešto je što se još ne može prihvatiti kao istinito. Pogotovo što je slijedio tako brzo nakon odlaska Tonka Maroevića, kojega još nismo preboljeli. Ta dva vršnjaka, toliko različita, a opet toliko bliska, bili su slični upravo po ulozi koju su imali u Institutu, kao njegovi stupovi, braniči i dobri duhovi, koji su

obojica svakodnevno oživljavali poslijepodnevnim radom u uredu. Napustivši prerano ovaj život, ostavili su nas same na vjetrometini, na prvoj liniji obrane naše struke.

Teško se s tim pomiriti, teško je nastaviti sa svakodnevnim poslovima, uz takvu tugu. No ovom prilikom, na kraju želim još jednom jasno reći, da ono po čemu je naš Institut između ostalog poseban ne samo u Hrvatskoj, nego i šire u europskim razmjerima, upravo je vrhunski arhitektonski odjel, a kojega je jedan od osnivača i dugogodišnji voditelj bio Ivo Tenšek. Nikada ga nećemo zaboraviti ni kao stručnjaka, a pogotovo ne kao nadasve dragoga i pažljivog čovjeka, kolegu i prijatelja.

Velika hvala, dragi Ivo.